

Innst. 71 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:102 S (2011–2012)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Gjermund Hagesæter, Jon Jæger Gåsvatn, Bente Thorsen og Vigdis Giltun om å utvide bruk av velferdsteknologi i helse- og omsorgssektoren

Til Stortinget

Sammendrag

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

«I

Stortinget ber regjeringen snarest utarbeide og fremme forslag om en helhetlig strategi for utvidet bruk av velferdsteknologi.

II

Stortinget ber regjeringen nedsette et etikk- og lovutvalg som skal se på etiske og juridiske problemstillinger knyttet til en utvidet bruk av velferdsteknologi, og fremlegge resultatet for Stortinget.

III

Stortinget ber regjeringen snarest fremme de nødvendige lovendringsforslag for raskt å kunne ta i bruk sporings- og lokaliseringshjelpemidler for pasienter med ervervet mental svikt, som selv ikke motsetter seg dette.»

Forslagsstillerne mener velferdsteknologi i for liten grad er tatt i bruk i Norge og at erfaringer gjort i flere andre land tilsier at Norge har et stort, utnyttet potensial på dette området. Sporingsteknologi for pasienter med kognitiv svikt er én av flere teknologiske

nyvinninger forslagsstillerne mener raskt kan tas i bruk i større utstrekning.

Det redegjøres i dokumentet for bruk av velferdsteknologi i Danmark, Sverige, Skottland og enkelte andre land.

Forslagsstillerne mener at utvidet bruk av velferdsteknologiske løsninger vil reise en rekke etiske og juridiske problemstillinger som må drøftes nærmere.

Etter forslagsstillerens syn er det et stort potensial i å ta i bruk ny teknologi i helse- og omsorgssektoren, men de understreker at det må skje på en sikker måte uten at det kommer i konflikt med den enkeltes personlige integritet.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Thomas Breen, Are Helseth, Tove Karoline Knutsen, Sonja Mandt og Wenche Olsen, fra Fremskrittspartiet, Kari Kjønaas Kjos, Per Arne Olsen og Erlend Wiborg, fra Høyre, lederen Bent Høie, Sonja Irene Sjøli og Erna Solberg, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lybakken, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, og fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette Hjemdal, er enig med forslagsstillerne i at velferdsteknologi åpner nye muligheter for å gi mennesker med bistands- eller pleiebehov anledning til å føle selvstendighet og trygghet og til i større grad å klare seg på egen hånd i dagliglivet. Ny teknologi kan være til støtte for både brukere, pårørende og ansatte i helse- og omsorgssektoren. Teknologi kan aldri erstatte menneskelig kontakt og omsorg, men

det kan være et viktig supplement i et helhetlig helse- og omsorgsperspektiv.

Komiteen vil peke på det regjeringsnedsatte utvalget som leverte NOU 2011:11 Innovasjon i omsorg, hvor dette gikk som en rød tråd gjennom hele utredningen. Komiteen registrerte det store engasjementet som har vært i forbindelse med høringen av denne utredningen.

Komiteen er tilfreds med at helse- og omsorgsministeren har satt Helsedirektoratet i gang med å utarbeide et faglig grunnlag for en ny delplan under Omsorgsplan 2015 som omhandler teknologi.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, registrerer at regjeringen har varslet en stortingsmelding som skal følge opp NOU 2011:11, hvor de politiske perspektivene på å møte de demografiske utfordringene fra 2025 skal drøftes. Flertallet mener at dette sammen med en utarbeidelse av en delplan under Omsorgsplan 2015 ivaretar forslag I og II.

Flertallet har videre registrert at helse- og omsorgsministeren har varslet å sende nødvendige lovendringsforslag på høring så raskt som mulig for å kunne ta i bruk sporings- og lokaliseringhjelpemidler. Dette ivaretar forslag III.

Flertallet foreslår at dokumentet vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti er tilfredse med at det er kommet en bred politisk støtte til en økt oppmerksomhet og satsing på velferdsteknologi. Disse medlemmer mener at om vi skal sikre valgfrihet og verdighet i omsorgen, er satsing på teknologi og innovasjon nødvendig. Nye løsninger gir kvalitet og kapasitet.

Disse medlemmer viser til at pleie- og omsorgssektoren står overfor store utfordringer i de kommende årene med økt behov for tjenester og usikkerhet rundt rekrutteringen av et tilstrekkelig antall ansatte. Skal vi løse utfordringene i pleie- og omsorgssektoren i takt med at oppgavene blir flere, og det blir vanskeligere å finne nok folk til å løse dem, må vi tenke nytt.

Disse medlemmer viser til at det ofte og som regel riktig understrekes at teknologi ikke kan erstatte mennesker. Det er en viktig presisering, men den kan også nyanseres. Nye teknologiske løsninger kan erstatte mennesker på noen områder. Det kan bidra til å frigi kapasitet for ansatte – og kan gjøre det lettere å leve uten å føle at man hele tiden er pleietrengende.

Ny teknologi kan også bidra til å gi pleie- og omsorgstrengende mer frihet, selvstendighet og verdig-

het – ved å gi dem muligheten til selv å utføre og få utført oppgaver uten å være avhengig av andre mennesker. Disse medlemmer mener i denne sammenheng det er viktig å understreke at det også er et verdighetselement i ny teknologi, som i senger som kan snu eldre mens de sover, så de ikke er avhengige av at et annet menneske kommer inn på rommet mens de sover.

Disse medlemmer viser til at de fleste eldre ønsker å bli boende hjemme så lenge som mulig, og er positive til utviklingen av teknologi som gjør dette både lettere og tryggere. Det gir både økt livskvalitet og letter presset på den offentlige omsorgstjenesten.

Disse medlemmer vil understreke den rollen private aktører har som pådrivere med å utvikle og forbedre teknologi som kan tas i bruk i pleie- og omsorgssektoren. Disse medlemmer mener det er viktig med et godt samarbeid mellom det offentlige og private utviklere og leverandører av omsorgsteknologiske løsninger. Slik kan teknologien godt formes etter de behov det offentlige har som bestiller i en tidlig fase.

Disse medlemmer viser til at disse partier har utviklet en rekke politiske tiltak som skal bidra til utvikling og implementering av ny teknologi innen pleie- og omsorgssektoren. Disse medlemmer vil understreke verdien av å øke forskningen på velferdsteknologi og igangsette lokale, statlig finansierte utviklingsprosjekter innenfor velferdsteknologi. Disse medlemmer har ment det bør utvikles et nasjonalt senter som kan være en motor i videre utvikling og iverksetting av omsorgsteknologi, og er glade for oppmerksomhet om dette. Det bør arbeides systematisk for utvikling av tilstrekkelig kompetanse i utdanningene i skjæringsfeltet mellom helse og teknologi, og det bør utarbeides en nasjonal strategi for kompetanseheving og -spredning som legger til grunn pleie- og omsorgstjenestenes behov.

Disse medlemmer mener det er viktig at kommunene spiller en viktig rolle som pådrivere for implementering av ny teknologi i sine tjenester, og støttes i sitt arbeid med dette. Disse medlemmer mener det kan være behov for at staten endrer finansieringsordninger og refusjonssystemer slik at hele helsetjenesten blir belønnet for å ta i bruk ny teknologi.

Disse medlemmer understreker behovet for å stille strenge krav til personvern som ivaretar pasientenes selvråderett og rett til beskyttelse av sensitive og private helseopplysninger. Disse medlemmer mener det er viktig at spørsmål om personvern blir en del av Stortingets behandling av stortingsmeldingen om velferdsteknologi.

Disse medlemmer vil fremheve at velferdsteknologi vil kunne gi personer med pleie- og bistandsbehov større frihet i institusjon og også mulig-

heten til å bo lengre hjemme for dem som måtte ønske det. Disse medlemmer viser til at velferdsteknologi kan benyttes på mange områder, og at denne teknologien i svært liten grad er benyttet i Norge.

Disse medlemmer viser til at velferdsteknologi også vil være meget nyttig for de ansatte. Ny velferdsteknologi vil kunne gjøre arbeidsdagen mindre belastende og føre til at det blir enklere å stå lenger i jobben.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at politiet på politiforum.no 18. oktober 2012 viser til samme utfordring som forslagsstillerne. De viser der til flere dødsfall og leteaksjoner som kunne vært unngått ved bruk av sporing og lokaliseringshjelpemidler. Disse medlemmer registrerer også at politiet i Oslo så langt i år har rykket ut over 100 ganger med store ressurser for å finne forsvunne demente. Disse medlemmer viser til at dette er ressurskrevende og medfører menneskelige lidelser og i ytterste konsekvens dødsfall.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til behovet for å få fortgang på arbeidet. Det å få nedsatt et etikk- og lovutvalg til å se på de etiske og juridiske problemstillingene vil kunne medføre åpning for bruk av velferdsteknologi på langt flere områder. Disse medlemmer viser også til flere av pilotprosjektene i Norge som har gode resultater, og til erfaringene fra andre land. Det er derfor viktigere med en helhetlig strategi som sikrer at ny velferdsteknologi raskere tas i bruk, enn en fremtidig stortingsmelding.

Disse medlemmer viser til forslag III som åpner opp for bruk av sporings- og lokaliseringshjelpemidler raskest mulig så lenge personene det gjelder ikke har motsatt seg dette. Disse medlemmer er glad for at regjeringen nå varsler at lovforslagene skal ut på høring. Disse medlemmer mener at dette bør skje raskt da vi allerede har mye erfaring fra de land som allerede har innført dette.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest utarbeide og fremme forslag om en helhetlig strategi for utvidet bruk av velferdsteknologi.»

«Stortinget ber regjeringen nedsette et etikk- og lovutvalg som skal se på etiske og juridiske problemstillinger knyttet til en utvidet bruk av velferdsteknologi, og fremlegge resultatet for Stortinget.»

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme de nødvendige lovendringsforslag for raskt å kunne ta i bruk sporings- og lokaliseringshjelpemidler for pasienter med ervervet mental svikt, som selv ikke motsetter seg dette.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen snarest utarbeide og fremme forslag om en helhetlig strategi for utvidet bruk av velferdsteknologi.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen nedsette et etikk- og lovutvalg som skal se på etiske og juridiske problemstillinger knyttet til en utvidet bruk av velferdsteknologi, og fremlegge resultatet for Stortinget.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen snarest fremme de nødvendige lovendringsforslag for raskt å kunne ta i bruk sporings- og lokaliseringshjelpemidler for pasienter med ervervet mental svikt, som selv ikke motsetter seg dette.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteen viser til representantforslaget og merknadene og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:102 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Gjermund Hagesæter, Jon Jæger Gåsvatn, Bente Thorsen og Vigdis Giltun om å utvide bruk av velferdsteknologi i helse- og omsorgssektoren – vedlegges protokollen.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 15. november 2012

Bent Høie
leder

Thomas Breen
ordfører

Vedlegg

Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden til helse- og omsorgskomiteen, datert 25. juni 2012

Dokument 8:102 S (2011–2012) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Gjermund Hagesæter, Jon Jæger Gåsvatn, Bente Thorsen og Vigdis Giltun om å utvide bruken av velferdsteknologi i helse- og omsorgssektoren

Det vises til brev av 14. mai 2012 fra helse- og omsorgskomiteen vedrørende ovennevnte, der de bes om min uttalelse til følgende representantforslag:

I

Stortinget ber regjeringen snarest utarbeide og fremme forslag om en helhetlig strategi for utvidet bruk av velferdsteknologi.

II

Stortinget ber regjeringen nedsette et etikk- og lovutvalg som skal se på etiske og juridiske problemstillinger knyttet til en utvidet bruk av velferdsteknologi, og framlegge resultatet for Stortinget.

III

Stortinget ber regjeringen snarest femme de nødvendige lovendringsforslag for raskt å kunne ta i bruk sporings- og lokaliseringhjelpemidler for pasienter md ervervet mental svikt, som selv ikke motsetter seg dette

I St.meld. nr. 7 (2008–2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge, valgte regjeringen ut helse- og omsorgstjenesten som satsingsområde for innovasjon og fornyelse. På denne bakgrunnen nedsatte regjeringen et utvalg for innovasjon og omsorg (Hagen-utvalget) som la fram sin innstilling NOU 2011:11 – Innovasjon i omsorg – 16. juni 2011.

Utredningen har vært på høring, og den har skapt stort engasjement. Utvalgets perspektiver og forslag har fått bred oppslutning på tvers av vanlige skillelinjer. På enkelte områder er det også betydelig utålmodighet. Det gjelder særlig spørsmålet om omlegging av omsorgstjenestene med større vekt på velferdsteknologi og rehabilitering, og behovet for nye virkemidler i kommunalt innovasjonsarbeid.

På denne bakgrunnen har jeg allerede bedt Helse- og omsorgsdepartementet om å utarbeide et faglig grunnlag for en ny delplan under Omsorgsplanen – Teknoplan 2105. Helse- og omsorgsdepartementet er bedt om å utforme et faglig grunnlag og et praktisk opplegg for implementering

av velferdsteknologi i de kommunale omsorgstjenestene.

Omsorgssektoren må, på samme måte som de fleste andre sektorer, gjøre seg nytte av og forbedre kvaliteten på sine tjenester ved bruk av teknologi. Undersøkelser viser at mange ønsker å bo hjemme så lenge som mulig, selv når de har behov for omsorgstjenester. Framover kan det tenkes at utviklingen i velferdsteknologi vil skape bedre forutsetninger for å understøtte utviklingen av hjemmebaserte tjenester og gi brukerne større uavhengighet av hjelpeapparatet. De kommunale omsorgstjenestene vil både i dag og i fremtiden være arbeidsintensive og avhengige av det konkrete møtet mellom mennesker. Teknologi vil aldri kunne erstatte menneskelig omsorg og fysisk nærhet. Velferdsteknologi kan imidlertid gi mennesker nye muligheter til selvstendighet og trygghet, og til å klare seg på egenhånd i dagliglivet. Ulike former for teknologi kan fungere som støtte både til brukere, pårørende og ansatte i helse- og omsorgstjenesten.

Bruk av velferdsteknologi, og spesielt sporings- og varslingsteknologi, reiser en rekke etiske og personvernmessige spørsmål, spesielt når den benyttes der det kanskje er mest bruk for den, overfor mennesker med demens eller alvorlig svikt i kognitive funksjoner. Jeg har derfor bedt Helse- og omsorgsdepartementet vurdere om det er behov for særskilt regulering av området og hvordan dagens regelverk i så fall bør endres. Helse- og omsorgsdepartementet er bedt om å komme med forslag til konkret utforming av eventuelle endringsforslag.

Jeg er opptatt av at vi skal kunne utnytte velferdsteknologi til beste for brukerne av helse- og omsorgstjenesten. Jeg vil derfor så raskt det er mulig sende på høring nødvendige lovendringsforslag for å sikre dette.

Regjeringen har besluttet å følge opp NOU 2011:11 Innovasjon i omsorg gjennom en egen stortingsmelding. I denne meldingen vil vi trekke opp perspektivene og utforme en politikk med nye løsninger for omsorgsfeltet for perioden fram mot de store demografiske utfordringene omsorgssektoren står overfor i tiårene fra 2025. Meldingen skal legge grunnlaget for fornyelse gjennom kommunalt innovasjons- og utviklingsarbeid på omsorgsfeltet og drøfte muligheter og løsninger på fremtidens omsorgsutfordringer, med vekt på teknologi, boformer, eier- og driftsformer, forskning og utvikling.